

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Speculum Veritatis Et Justitiæ: Repræsentans Pacem &
Æquitatem Principis, Veritatem Facti, Et Juris Evidentiam
Oppositum Caliginosæ Lampadi, Tribus Braxatoriæ
Hildesiensis Pro Principe, Capitulo ...**

Hildesheim, Anno 1691.

Num. 42. Extractus aus denen/ von Weyland dem Hochwürdigsten und
Hochgebohrnen Fürsten/ Herrn Ferdinando Bischoffen zu Paderborn und
Münster Hochseeligen Andenckens/ in Truck außgelassenen Monumentis

...

urn:nbn:de:hbz:466:1-38415

Den die Administratores und Bräu-Pfächter darüber zu vernehmen/ und davon zu andern
weiter gnädigster Verordnung unterthänigst zu berichten.

Num. 41.

Extractus ex Letzneri Chronico lib. 5. cap. 13. circa
finem.

NJe es aber eßlichen / und sonderlich den fürnehmsten die solches wiederrechtliches
und gewaltsames Rauben und Zugreifen unter dem Schein des Evangelii
geübet und getrieben / bekommen / und sich geendiget / hat man vor Augen ge-
sehen und wohl vernommen / dann Hermannus Giesecke der vormahls eines guten Mannes
mögens war / geriet und kam in die alleräusserste Armuht / Peter Cron / welcher zu
S. Michael das Sacrament - Haus zerbrochen / stürgete und sel den Hals ab. Er
Marten / welcher in S. Andrea Stifft dergleichen Muhtwillen übert / ward Erblind
auch darzu Lahm und Blind / der Bürgermeister Herman Sprenger war reich / auch
darbey fast hoffärtig und prächtig / und sein Haus war damahls zu Hildesheim / das
größeste und schönste / welches sekund und nunmehr der Bräuer und Franz Wenzel
Haus ist / und damahls ein Haus war / dann der verarmete so gar / daß er nicht
lein aus der Stadt verweist wurde / sondern must auch Armuht halber auff den Dörfern
herumb lauffen und betteln / trug einen ledern Kengel am Halse / darinn er die Al-
mosen / vor den Elckern zur Carthaus und zur Sülzen samlete / damit er sich erhalten möcht
welche beyde Elckter er zuvorn hat zerbrechen verwüsten und abbrechen lassen / solche Arbeit
ihme mit den Almosen belohnet / also pflegen die Heiligen das Wachs wieder zubolten

Num. 42.

Extractus aus denen / von Weyland dem Hochwürdigsten
und Hochgebohrnen Fürsten / Herrn Ferdinando Bischoffen
zu Paderborn und Münster Hochseeligen Andenkens / in
Truck außgelassenen Monumentis Paderbornensi-
bus pag. 323. 324. 325. 326. 327. & 328.

Finita jam erant hæc monumenta, cum à Decano, & Collegio Cathedrali
Osnabrugensi, sæpius desiderata Caroli Magni diplomata, & donationum
literæ ex arcano tabulario proferuntur, quas ipse Carolus M. propria manu
subscriptas, & annulo suo signatas olim Ecclesiæ Osnabrugensi, & Wiboni primo
ejus Episcopo dedit. Hæc postquam ad Ferdinandum Episcopum ac Principem Pa-
derbornensem & Coadjutorem Monasteriensem, cum ipso autographo, per Theodor-
rum Henricum de Nehem Canonicum Osnabrugensem & Mindensem, perlatæ fue-
runt, nihil ille, pro eminente inter Germaniæ Antiquitates ac Principes doctrinæ, ac-
ceptius, nihil pro singulari antiquitatis cognitione ac studio, antiquius habuit,
quàm ut ab omni mendæ purgatas publicæ luci, & communi bono impertiret. Ac
licet secundi diplomatis autographum vetustate exoletum, læsum etiam alicubi
fuerit, ita tamen, ut legi potuerit, integrum mansit, majorque labor fuit, in prico-
avi illius caractere enodando. Quo in genere cum ipse Princeps apprime versu-
tus esset, facem lectioni accendit, adhibitisque testibus viris eruditis, utrumque
diploma suæ integritati ac fidei reddidit. Primum Ertwinus Ertmannus interpo-
latum

latum tantummodo, mutilumque in suo Chronico Osnabrugensi tradit, alterum nec ipse, nec Crantzius, nec Miræus aliique tam exactum dedere, quam hinc ex ipso autographo iisdem planè verbis editum legitur. Cæterum duplex horum diplomatum publicandorum causa fuit. Altera, ut quæ in monumentis saltus Teutoburgiensis, & deserti Sendæ, de Oneggo & Sinedi memorantur, hic benevolus Lector certius cognoscat. Altera ut Caroli M. liberalitas ac munificentia erga primos Saxoniam Episcopos testatior fieret. Nec enim desunt hujus sæculi scriptores, imprimis ex adversâ Religione Gryphander tract. de Weichb. c. 9. Winckelmannus lib. 2. de Not. Saxon. veteris. c. 5. & 9. alique post Lehmannum in Chron. Spirensi lib. 3. qui, ut jurisdictionem Episcoporum, eorumque Regalia jura convellant, aut ab Ottone M. primùm communicata persuadeant, Caroli M. diplomata suppositicia, adulterina, & à Catholicis scriptoribus malâ fide obtrusa, quin omnia Caroli M. privilegia nullibi, nisi in jactatione vulgi extare, temerè audent asserere. Inter quæ cum primis reputant diploma Caroli M. Ecclesie Bremensi datum, recitatumque ab Adamo Bremensi in Historiâ suâ. Extat & Verdensis Ecclesie diploma similis propè formæ, ac fidei à Carolo M. consignatum; utrumque, veri fiduciâ, ad ingressum initiumque monumentorum suprâ allatum est. Neque aliud ferè obtendunt adversarii, quàm quòd annis Incarnationis Dominicæ contra ævi illius morem adscriptus; qui etsi alienâ manu accesserit, non proinde totum diploma invalidum damnandumve. Certè ea diplomata si, ut hinc fit, ex nativo suo colore, formæque scribendi protulissent, nulla facilè dubitatio intervenire posset. Enim verò Osnabrugensis Ecclesie diplomata, quæ hic vides, aut fidem obtinent, aut nulla humana fides, ex Cæsarium tabulis asserta valere debet. Leget igitur hinc prudens antiquitatis æstimator ampla Episcopi bona, & privilegia, omne Regale, vel Sæculare judicium in subjectos sibi homines eidem donatum, & perpetuam de Regiâ potestate confirmatam absolutionem. Hinc adversarii, qui tam iniquis oculis Sæcularem ac Regalem Episcoporum jurisdictionem aspiciunt, gratum fecerint, si antiquiora, aut his similia à Carolo M. sæcularibus Principibus donata privilegia in medium attulerint. Haud interim dubium, quin reliquis Saxoniam Episcopis, primæ donationum tabulæ, pari formâ & liberalitate, iisdemque privilegiis à Carolo M. datæ, & consignatæ fuerint, quas aut temporum injuria subtraxit, aut vetustas abolevit, nisi inter tabularia adhuc pressæ teneantur. Porro hæc monumenta concludere non ante visum fuit, quàm & hoc Carolinæ liberalitatis monumentum cæteris haud ignobilius accederet, & ad posteritatis memoriam consecraretur. Accedit postremum Capitulatio Caroli M. de partibus Saxoniam, hæcenus irreperta, neque ab Ansegiso, neque à Benedicto Levita inter Capitularia Caroli relata. Hanc primùm Ferdinandus Princeps & Paderbornensis Episcopus, dum Romæ versaretur in aulâ Alexandri VII. Pontificis, ex Vaticanâ Bibliothecâ eruit, communicavitque cum eruditis & amantibus antiquitatum viris, ex quorum numero H. Conringius, vir in omni doctrinarum genere celebris, ac Juliæ Academiæ lumen, eam libro suo de Orig. jur. Germ. vulgavit. Verùm quia nova metalli vena detecta ad repertoris eam laudem pertinet; auctor quoque hujus operis, hinc suis accensuit. Monumentum vel eo cæteris adjungendum, quòd triplicem Saxoniam divisionem in Westfaliam, Angariam & Ostfaliam suis nominibus exhibeat, interfuerintque à Carolo evosati ex his provinciis proceres, quorum consensu hæc leges sancitæ sunt. Disset præterea ex his Lector Christianæ Religionis initia, proscripamque ex Saxoniam veterem populi superstitionem. Nec deerint fortasse, quod expetimus, qui pro meliori otio & ingenio commentariis illustraturi sint.

Privilegium Caroli M. Imp. Osnabrugensi Ecclesie datum XIII. Kal. Jan. An. III. Imperii, qui est annus Christi DCCCIII.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, Karolus Serenissimus Augustus à Deo coronatus magnus pacificus Imperator Romanum gubernans Imperium qui & per
X
miseri.

miseri cordiam Dei Rex Francorum & Langobardorum. Quicquid enim locis sancto- rum venerabilium ob amorem Domini nostri Ihesu Christi & reverentiam sancto- rum ccedimus vel condonamus hoc ad mercedis augmentum vel stabilitatem regi nostri in Dei nomine pertinere confidimus. Igitur notum sit omnibus fidelibus præ- sents & futuris qualiter donamus ad basilicam sancti Petri Principis Apo- stolorum & Sanctorum Martyrum Crispini & Crispiniani quam nos construximus in loco Osnabrugki & corpora illorum illuc transtulimus ubi præest vir venerabilis Wihoni Episcopus omne regale vel seculare iudicium super suos servos & liberos malman & mundman & omnes utriusque sexus homines eidem Ecclesie pertine- tes quos modo possidet vel deinceps adquisierit & perpetuam de regia potestate confirmamus absolutionem ita ut nullus iudex publicus Dux Comes vel Vice- comes vel scultetus sive missi Domini per tempora discurrentes loca illius Episcopi- tus ad placita habenda vel freda exigenda & parafreda aut aliquem de præscriptis eidem Ecclesie pertinentem ad sua placita bannire vel ad mortem ulquam terra- rum dijudicare vel aliquo modo ullo unquam tempore aggravare audeant. Sed liceat præfato Episcopo suisque successoribus & suo Advocato res prædictæ Ecclesie cum omnibus sibi pertinentibus quieto ordine possidere ordinare atque disponere. Et ut hæc auctoritas firmior habeatur ac diuturnis temporibus melius conservetur ma- nu propria subter eam roborare decrevimus & de anulo nostro sigillare iussimus.

H. VI
28

Signum **K** — **R** — **A** — **S** — **V** — **L** — **L** Caroli piissimi aq Serenissimi Imperatoris

..... ad vicem Radoni

(Locus annu- Carolus re- tustate dem)

Data XIII. Kl. Jan. anno III. Christo propicio Imperii nostri & XXXVI. regi nostri in Franciâ. atque XXX. in Italiâ. Indiçt. XI. Actum Aquis palacio publico in Dei nomine feliciter amen.

Privilegium Caroli M. Imp. Osnabrugensi Ecclesie da- tum XIII. Kal. Jan. An. IIII. Imperii, qui est an- nus Christi DCCCIII.

IN nomine Sanctæ & individua Trinitatis Karolus Imperator Augustus Roma- num Gubernans Imperium qui & Rex Francorum & Langobardorum nec pro- modo dominator & saxonum. Notum sit omnibus sanctæ Dei Ecclesie fidelibus nostrisque præsentibus scilicet & futuris qualiter nos ob nostræ mercedis augmen- tum Wihoni Osnabrugensi Episcopo suæque Ecclesie quam nos priam omnium in saxonia in honore sancti Petri Principis Apostolorum & sanctorum Martyrum Crispini & Crispiniani construximus quoddam nemus vel forestum infra hæc loca situm. farnevinkil. rutanstein. angeri. ofning. sinedi. bergashovid. drevensmeri. eta- narfeld. dumeri. collaudationi illius regionis potentum cum omni integritate in pot- cis videlicet silvaticis atque cervis avibus & piscibus omnique venatione que sub banno usuali ad forestum deputatur ad similitudinem foresti nostri aquisgranum per- tinentis in silva ofningi in perpetuum proprietatis usum donavimus ea videlicet ratione quod si quisquam hoc idem nemus nostro banno munitum sine prædictæ

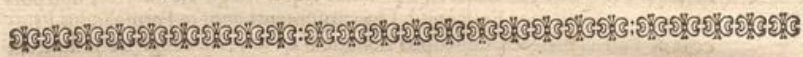
dis Episcopi licentia studio venandi vel silvam extirpandi vel aliquod hujusmodi negotium peragendi umquam intrare presumpserit, sciat se tam divinae quam & regiae ultionis vindictam incursum, nec non pro delicto sexaginta solidos nostri ponderis quos nobis pro banno violato deberi statuimus redditurum. Insuper vero eidem Episcopo suisque successoribus perpetuam concedimus libertatem & ab omni regali servitio confirmamus absolutionem, nisi forte contingat ut Imperator Romanorum vel Rex Grecorum conjugalia federa inter filios eorum contrahere disponant tunc Ecclesiae illius Episcopus omni sumptu a rege vel Imperatore adhibito laborem simul & honorem illius legationis assumat & hoc ea de causa statuimus quia in eodem loco grecas & latinas scolas in perpetuum manere ordinavimus & nunquam Clericos utriusque linguae gnaros ibidem deesse in Dei misericordia confidimus. Et ut haec auctoritas firmiter habeatur ac diuturnis temporibus melius conservetur manu propria subter eam roborare decrevimus & de anulo nostro sigillare iussimus.

Signum **K** — **R**
A — **S**
V
L Caroli piissimi Imperatoris

Amalbertus ad vicem Ercanbaldi recognovi

(L.S.)

Data XIII. Kl. Jan. anno III. Christo propitio Imperii nostri & XXXVII. regni nostri in Francia, atque XXXI. in Italia, Actum Aquisgrani palatio in Dei nomine feliciter amen.

Num. 43.

Extractus aus der / von Beyland dem Hochwürdigstem und Hochgebohrnem Fürsten/ Herrn Ferdinando Bischoffen zu Paderborn und Münster hochseeligen Andenckens zusammen getragener / von R.P. Nicolao Schaten ad ordinem gebrachter und auff der Frey-Herlichen Familie von Fürstenberg Kosten im Jahr 1690. außgangener Historia Westphaliae lib. 8. pag. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. & 533.

Sed nunc altius quiddam ex Caroli munificentia & Episcoporum dignitate investigandum, utrumne Carolus M. primos Saxoniae Episcopos, quos tantis opibus & privilegiis cumulavit, politica etiam potestate donavit, juraque, ut vocant, regalia dederit. Quae in re, mirum quantum nobis certamen sit cum iis, qui iniquis oculis Episcoporum opes & potentiam in Germaniam & Saxoniam aspiciunt: quantumque haereticorum scriptores hanc Episcoporum potestatem exagitant damnantque, tanquam abiectione suorum ministro.